

Sundsvalls kommuns biblioteksplan

Fastställd av	Kommunfullmäktige, Sundsvalls kommun
Datum för fastställande	2017-02-27 § 30
Giltighetstid	2021-12-31
Ansvarig funktion	Kultur- och fritidsförvaltningen, Sundsvalls stadsbibliotek
Diarienummer	KS-2016-00729
Relaterade dokument	Bibliotekslag (2013:801), Diskrimineringslag (2008:567), FN:s konvention om barnets rättigheter (1990:20), Kommunikationsstrategi för Sundsvalls kommun, Kultur- och fritidsnämndens verksamhetsplan, Kulturrådet: Handlingsplan för Läsfrämjande 2014, Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk, Landsbygdsprogram 2021 för Sundsvalls kommun, Proposition Ny bibliotekslag (2012/13:147), Proposition Läsa för livet (2013/14:3), RIKARE: En hållbar tillväxtstrategi till år 2021, Skolinspektionen: Skolbibliotek 2011, Skollag (2010:800), Språklag (2009:600) samt Sundsvalls kommuns Mål och resursplan 2017-2018 med plan för 2019-2020.
Målgrupp	Fullmäktige, nämnder, förvaltningar och verksamhetsansvariga, samt medarbetare.

Innehåll

1. Om detta dokument.....	3
2. Sammanfattning	3
3. Biblioteksverksamhet i Sundsvalls kommun	4
3.1 Folkbiblioteken	4
3.2 Skolbiblioteken	4
3.3 Högskolebibliotek	5
3.4 Medicinska biblioteket	5
4. Bibliotekslagen (SFS 2013:801)	5
5. Bibliotek ska samverka	6
5.1 Länsbiblioteket Västernorrland	7
5.2 Kungliga biblioteket.....	7
6. Koppling till visionen RIKARE.....	7
7. Sundsvalls kommuns biblioteksplan	8
8. Mål.....	9
8.1 Delmål.....	9
9. Målen nås genom tydligt fokus på följande utvecklingsområden	9
9.1 Det demokratiska samhällets utveckling.....	9
9.2 Biblioteksservice på landsbygd.....	10
9.3 Undervisningsnära tjänster.....	10
9.4 Digital delaktighet.....	11
9.5 Litteratur- och läsfrämjande.....	11
9.6 Ett modernt skolbibliotek.....	12
9.7 Kultur för äldre och för personer med funktionsvariationer.....	13
9.8 Arena för integration	13
10. Hur länge gäller Sundsvalls kommuns biblioteksplan?.....	13
11. Länkar till relaterad information	15

1. Om detta dokument

Bibliotekslagen uttrycker tilltro till biblioteken och dess förmåga att bidra till det demokratiska samhällets utveckling genom kunskapsförmedling och den fria åsiktsbildningen. Biblioteken ges därför viktiga uppgifter att främja läsning, bildning, upplysning, forskning och utbildning. Lagen slår fast att biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.

Kommunen ska därför ha en plan för att säkerställa att alla medborgare får den *biblioteksservice* de har rätt till. Biblioteksplanen är ett övergripande styrdokument som anger inriktning för den samlade biblioteksverksamheten i Sundsvalls kommun under åren 2017–2021. Biblioteksplanen som fastställs av kommunfullmäktige definierar mål för verksamheten. De nämnder som har ansvar för biblioteksverksamhet använder därefter biblioteksplanen som grund för verksamhetsplanering och som riktmärke vid beslutsfattande i berörda frågor.

I arbetet med planering av åtgärder finns det behov av samordning med andra aktörer och en övergripande bild av arbetet som planerats in under planperioden går att se i *Handlingsplan kopplad till Biblioteksplan 2017-2021* (s.16-20). Kultur- och fritidsförvaltningen ansvarar för att verksamhetsmål kopplas till biblioteksplanens utvecklingsområden. Dessa mål följs upp årligen och planen utvärderas och revideras 2021.

2. Sammanfattning

Biblioteksplanen är en långsiktig plan som beskriver hur biblioteken i Sundsvall ska bidra till att nå kommunens övergripande mål i enlighet med bland annat det lokala styrdokumentet RIKARE: En hållbar tillväxtstrategi till år 2021 och till bibliotekslagens intentioner. Biblioteksplanen utgår från en rad olika styrdokument; allt från FNs konvention om barnets rättigheter och nationella strategier till lagar som exempelvis diskrimineringslagen och skollagen.

Verksamheten ska på olika sätt medverka till ökad jämlikhet och tillgänglighet till medier och kultur. En viktig uppgift för biblioteken är att förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna. Demokratin fördjupas och befästs genom att individer tar del av ökad kunskap som leder till goda förutsättningar för fritt åsiktsutbyte och engagemang.

Sundsvalls stadsbibliotek fyller med andra ord en viktig pedagogisk uppgift genom att knyta ihop läsfrämjande, informationsteknik, utbildning och kultur. Här finns tillgång till en mångsidig samling medier, liksom tillgång till databaser, offentliga e-tjänster, publika datorer, wifi, samt medie- och informationskunnig personal. Både det fysiska och virtuella biblioteket som mötesplats ska kännetecknas av tillit och öppenhet. Här har alla samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter.

Personalens kompetens, kommunikation och samspel med besökarna blir utifrån detta en viktig kvalitetsskapande beståndsdel för att verksamheten ska kunna svara upp mot användarnas olika behov. Här är samverkan mellan biblioteksverksamheterna en central aktivitet som gör det möjligt för personalen att använda varandras kompetenser för att lösa problem man inte klarar på egen hand.

Ett prioriterat område under planperioden ägnas åt skolbiblioteken. Genom att skapa robusta nätverk kring barn och ungdomar under deras uppväxt med basen i det moderna skolbiblioteket, säkerställs att de går in i vuxenlivet som medie- och informationskunniga läsare.

Biblioteksplanen understryker särskilt insatser som riktar sig till prioriterade grupper; personer med annat språk än svenska och personer med funktionsnedsättningar. Antalet äldre förväntas öka i Sundsvall de kommande årtionena. Under planperioden ska det identifieras vilka tjänster som bidrar till att målgrupperna, oavsett språk eller funktionsvariation, fortsättningsvis får tillgång till ett kulturellt rikt liv.

3. Biblioteksverksamhet i Sundsvalls kommun

3.1 Folkbiblioteken

Kultur- och fritidsnämnden är ansvarig för verksamheten vid Sundsvalls kommuns folkbibliotek vilket består av ett centralt beläget stadsbibliotek i Kulturmagasinet, elva närbibliotek i områdena Alnö, Bosvedjan, Granloholm, Indal, Kvissleby, Ljustadalen, Matfors, Nacksta, Skönsberg, Skönsmon och Stöde samt det mobila biblioteket Mobibblan.

3.2 Skolbiblioteken

Enligt skollagen (2010:800) ska elever i grundskolan, specialskolan, sameskolan och gymnasieskolan ha tillgång till skolbibliotek. I Sundsvall finns ett flertal fristående grund- och gymnasieskolor och skollagens krav om elevers tillgång till skolbibliotek gäller även dessa. Det är friskolornas huvudmän som ansvarar för skolbiblioteken och Sundsvalls stadsbibliotek utför enligt avtal undervisningsnära bibliotekstjänster till flera av dessa i kommunen.

Skolinspektionen, som har tillsynsansvar över skolan, har preciserat hur bestämmelsen ska tolkas. Myndigheten anger följande krav som ska vara uppfyllda för att eleverna ska ha tillgång till skolbibliotek:

- Eleverna har tillgång till ett skolbibliotek i den egna skolenhetens lokaler eller på rimligt avstånd från skolan som gör det möjligt att kontinuerligt använda biblioteket som en del av elevernas utbildning för att bidra till att nå målen för denna.
- Biblioteket omfattar böcker, facklitteratur och skönlitteratur, informationsteknik och andra medier.
- Biblioteket är anpassat till elevernas behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning.

Barn- och utbildningsförvaltningen ansvarar i enlighet med skollagen för Sundsvalls kommuns skolbibliotek, vilket inbegriper skolbibliotek för grundskola och gymnasium.

Både folkbibliotek och skolbibliotek ansvarar för att stimulera barns och ungdomars läsning och medie- och informationskunnighet. De gemensamma uppgifterna är bland annat att ge alla barn

möjlighet till information, kunskap och upplevelser genom olika former av medier samt att arbeta med läsfrämjande verksamhet, speciellt utifrån barn och ungdomars behov av anpassade medier. Inom båda funktionerna finns ett rikt urval av medier och databaser vilka skapar förutsättningar för litterära aktiviteter som stimulerar och utvecklar barn och ungdomars språk, känsla, fantasi och kreativitet.

Olikheterna i uppdraget skiljer sig tydligast åt i fråga om att skolbiblioteket ska vara tillgängligt för skolans elever medan folkbiblioteket ska vara tillgängligt för alla. Skolbiblioteket behöver vara öppet under skoltid och folkbiblioteket behöver dessutom vara öppet kvällar och helger. Skolbiblioteket är ett stöd för eleverna i deras måluppfyllelse, samtidigt som folkbiblioteket tydligt uppmärksammar de yngsta barnens (före förskoleklass) behov av böcker och andra medier. Sundsvalls stadsbibliotek bedriver ett regelbundet och metodiskt samarbete med förskolorna för att främja språk- och läsutveckling. Man kan säga att folkbiblioteket med sin verksamhet är en kompletterande resurs för förskolor och skolor att nå måluppfyllelse.

Kultur- och fritidsförvaltningen ingår som samarbetspartner i barn- och utbildningsförvaltningens treåriga (2015 – 2017) skolbiblioteksprojekt *Ett modernt skolbibliotek*. Det går att läsa mer om projektet längre fram i texten under avsnitt 9.6.

3.3 Högskolebibliotek

Mittuniversitets bibliotek är en viktig del av den samlade biblioteksverksamheten i Sundsvall. Universitetsbiblioteket tillhandahåller informationsresurser för forskning och högre studier. Biblioteket är öppet för allmänheten men har en åldersgräns på 18 år för utlån.

3.4 Medicinska biblioteket

På Sundsvalls sjukhus finns ett fackbibliotek för anställda och studenter. Det medicinska biblioteket, som har Landstinget Västernorrland som huvudman, ger informations- och kunskapsstöd i form av utbildning och handledning till forskare och landstingsanställda.

4. Bibliotekslagen (SFS 2013:801)

Sedan den förra biblioteksplanen antogs av kultur- och fritidsnämnden 2006 har en ny bibliotekslag trätt i kraft, den första januari 2014. Bibliotekslagen sätter ramarna för verksamheten på landets offentligt finansierade bibliotek oavsett om dessa drivs i privat eller offentlig regi. Samverkan mellan bibliotek är en prioriterad del.

I proposition Ny bibliotekslag (2012/13:147) görs det tydligt att lagen uttrycker en kraftig tilltro till biblioteken och dess förmåga att bidra till det demokratiska samhällets utveckling och dess grundläggande roll för kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Lagen uttrycker också en målsättning om allas delaktighet i samhällslivet där fler får tillgång till information och bättre förutsättningar att delta i det offentliga samtalet. Demokratin fördjupas och befästs genom att individer får ökad kunskap som leder till goda förutsättningar för fritt åsiktsutbyte och diskussion om gemensamma angelägenheter.

Propositionen och Bibliotekens internationella manifest, som lagen bygger på, uttrycker också att biblioteken ska inta en neutral hållning i förhållande till den information som tillhandahålls och i övrig verksamhet understödja ett fritt meningsutbyte. Folkbibliotekens samlingar och tjänster ska inte vara föremål för någon form av ideologisk, politisk eller religiös censur eller för kommersiella påtryckningar. Biblioteksverksamheten ska präglas av öppenhet för olika perspektiv och stå fri från sådana hindrande åtgärder. Yttrandefriheten är den grund som den fria åsiktsbildningen vilar på.

I bibliotekslagen preciseras även vissa värden som ska vara vägledande för verksamheten. Litteraturens ställning får en utmärkande plats som särskilt viktig eftersom det skrivna ordet, oavsett i vilket tekniskt format det förmedlas, har en grundläggande betydelse för det demokratiska samtalet, för utbildning och forskning och för kulturell verksamhet.

Att främja intresset för bildning är ett annat ändamål där uppdraget är bredare än att stödja utbildningsverksamhet. Individens strävan efter fördjupning och personlig utveckling ska vara centralt i bibliotekens arbete.

I 6 § bibliotekslagen understryks att folkbiblioteken ska vara tillgängliga för *alla* och anpassade till användarnas behov. Detta ska enligt propositionen tolkas bokstavligt och utan avgränsning till de med svenskt medborgarskap eller till de som är folkbokförda i en viss kommun. Mot denna bakgrund finns det i 4 § bibliotekslagen bestämmelser som innebär att vissa grupper särskilt ska prioriteras.

Biblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet till personer med funktionsnedsättning. Bland annat ska det ske genom att de, utifrån olika behov och förutsättningar, erbjuds litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av information.

Biblioteken ska även ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoritetsgrupperna genom att erbjuda litteratur på de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli, romani chib, och samiska. I språklagen (2009:724) och lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724) anges bland annat att det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken samt att barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas särskilt. Utöver detta anger § 5 bibliotekslagen och 14 § språklagen bland annat att litteratur på för användaren relevanta språk, lästlöst svenska och det svenska teckenspråket finns att erbjuda.

5. Bibliotek ska samverka

Bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet ska samverka. Syftet är att ge alla användare tillgång till landets samlade resurser. Statliga högskolebibliotek och lånecentraler ska med vissa undantag, avgiftsfritt ställa litteratur ur de egna samlingarna till förfogande. Folkbibliotek kan fjärrlåna och ge användare i hela landet tillgång till dessa resurser. De kommunala biblioteken kan frivilligt ställa litteratur till förfogande inom ramen för fjärrlånesamarbetet. Fjärrlån är en viktig funktion för en jämlik tillgång till informationsförsörjning.

5.1 Länsbiblioteket Västernorrland

Länsbiblioteket är ett regionalt resurscentrum för biblioteksutveckling vars centrala uppgift är att främja läsning, bildning och delaktighet. I ett nära samarbete med de kommunala biblioteken verkar länsbiblioteket för att ge länets invånare en effektiv och jämlik informations- och litteraturförsörjning.

Traditionellt sett handlar det om kompletterande medieförsörjning och fjärrlån. Ett exempel är den medieöverenskommelse som innebär att kommunbiblioteken i länet delar med sig, av varandras mediebestånd. Det vill säga, Sundsvalls stadsbibliotek sörjer för medier till hela länet på andra språk än svenska genom ett avtal med Landstinget.

Dessutom samordnar Länsbiblioteket gemensam upphandling av databaser, bland annat PressReader (tusentals dagstidningar från hela världen). Förutom detta stöttar och utvecklar Länsbiblioteket tillsammans med kommunbiblioteket utvecklingsprojekt och kampanjer för olika frågor.

Länsbiblioteket erbjuder också rådgivande stöd och handledning, en av länsbibliotekets konsulter har ingått i den arbetsgrupp som skrivit fram underlag till biblioteksplanen.

5.2 Kungliga biblioteket

Regeringen har beslutat att Kungliga biblioteket (KB) ska vara den myndighet som ska ha nationell överblick och främja samverkan (18 § bibliotekslagen). Vid en fungerande nationell samverkan kan bibliotekets samlade resurser användas mer rationellt och tillgängligheten öka. Regeringen beslutade före sommaren 2015 att ge KB i uppdrag att föreslå långsiktiga mål och strategier utifrån bibliotekslagens bestämmelser. KB följer tillsammans med de regionala biblioteksverksamheterna och kommunerna upp hur planerna har utformats och hur de används.

6. Koppling till visionen RIKARE

Ett dokument som kan betonas mer ingående och som är av en särskild vikt för Sundsvall är *RIKARE: En hållbar tillväxtstrategi till år 2021*. RIKARE är ett koncernövergripande styrdokumentet som anger hur hela kommunen ska arbeta gemensamt för att nå den övergripande målbilden till 2021.

Sundsvalls vision för hållbar tillväxt enligt RIKARE sträcker sig utöver de traditionella ekologiska och ekonomiska faktorerna och inbegriper en stark vilja att öka kommunens sociala kapital. *Socialt kapital* kan beskrivas som tillit och värdeskapande relationer mellan människor i grupper eller nätverk av olika slag och har enligt forskning visat sig vara den viktigaste faktorn för att utveckling och innovationer ska uppstå. Socialt kapital är en viktig faktor för ekonomisk tillväxt, mindre ojämlikhet, mindre brottslighet samt bättre demokrati och hälsa.

Målbilden lyfter i det sammanhanget fram behovet av gott värdskap och kreativa mötesplatser som kännetecknas av öppenhet och mångfald, vilket tydligt avspeglas i platsens attraktivitet och förnyelseförmåga. Det goda värdskapet eftersträvar likvärdig service till alla invånare så att alla ges samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter i livet, men går samtidigt längre och handlar på en

grundläggande nivå om ett förhållningssätt: när nya människor och idéer kommer hit så behöver vi reflektera och omvärdera våra gamla sätt att tänka för att bemöta och tillvarata människors potential. Sundsvall behöver och välkomnar mångfald.

I Målbilden för Sundsvall 2021 klargörs att med ett hållbart tillväxtperspektiv handlar det om att heterogena grupper av människor är mer framgångsrika på att lösa komplexa problem. Arbetet för hållbar tillväxt innehåller just en rad komplexa frågeställningar och med fler olika erfarenheter och kompetenser vitaliseras näringslivsstrukturer och samhällskulturen. Mångfalden bidrar till kreativitet, förnyelse och tillväxt i såväl näringsliv som samhället i stort.

Utbildning pekas särskilt ut i RIKARE som helt avgörande för hållbar tillväxt, eftersom utbildning leder till ökad kunskap, kompetens och innovation. Därför satsar Sundsvall på att stärka ”utbildningskulturen” genom att uppmuntra en positiv inställning till livslångt lärande och utbildning. Lärande sker inte bara i skolan utan inbegriper hela uppväxsystemet och livets alla skeenden.

Sundsvalls biblioteksverksamhet fyller en viktig lärande och utjämnande funktion för både barn och vuxna genom ett utbud av variationsrik och relevant litteratur och aktiviteter som anordnas av en professionell personal. En annan viktig funktion för att kunna tillvarata lärande ur ett helhetsperspektiv är samverkan mellan olika aktörer och där goda exempel är projektet *Ett modernt skolbibliotek* och samarbetet med Mittuniversitetet. Genom att alla verksamheter drar åt samma håll lyckas Sundsvall klara av uppdraget att förbättra välfärden och livskvaliteten och samtidigt stärka sambanden mellan ekonomisk, social och ekologisk utveckling.

7. Sundsvalls kommuns biblioteksplan

För att säkerställa kvalitetsutveckling och skapa möjlighet till nationell samordning infördes i lagstiftningen 2004 ett krav på att kommuner och landsting ska anta biblioteksplaner.

Det kommunala uppdraget vilar på visionen att vi gör det goda livet möjligt för alla som lever, bor, verkar och besöker Sundsvall.

Dagens snabbt föränderliga samhälle med ökande komplexitet genom bland annat globalisering och digitalisering ställer stora krav på varje individ att kunna ta till sig kunskap och ett interkulturellt förhållningssätt. För att skapa ett samhälle som präglas av öppenhet och tolerans ska biblioteken vara en mötesplats som ger möjlighet till gemenskap, trygghet och vägledning. Biblioteken ska arbeta för att synliggöra flera perspektiv och stå upp för mänskliga rättigheter, samtidigt som det skapas dialog och diskussion kring dessa frågor.

8. Mål

Biblioteken i Sundsvalls kommun är kraftfulla verktyg för det demokratiska samhällets utveckling

8.1 Delmål

- Bibliotekens utjämnande kraft stärker Sundsvalls sociala kapital genom att ge tillgång till meningsfull och inspirerande fritid där individer och grupper kan träffas gränsöverskridande.
- Ökad delaktighet vägs in i beslutsprocesserna för att barn, ungdomar, vuxna och äldre oavsett förutsättningar ska få tillgång till en likvärdig informations- och medieförsörjning. Genom samverkan ska den fysiska, såväl som den virtuella mötesplatsen *Biblioteket* utvecklas framöver.
Här är alla välkomna!
- Med en effektiv, väl genomtänkt, målgruppsinriktad verksamhet intar biblioteken en aktiv roll i informationslandskapet.
- Alla barn ska ha en regelbunden kontakt med biblioteket under sin uppväxttid.
- För att nå målen och göra det goda livet möjligt för alla som bor, verkar och besöker Sundsvalls kommun ska kommunikationskulturen förbättras.

9. Målen nås genom tydligt fokus på följande utvecklingsområden

9.1 Det demokratiska samhällets utveckling

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning (2 § bibliotekslagen).

Bibliotekslagen betonar att verksamheten ska finnas tillgänglig för alla. För att skapa likvärdiga förutsättningar för alla arbetar kommuner och landsting med åtgärder som ökar tillgängligheten. De viljeyttringar och lagar som finns ställer krav på att kunskapen utökas. Enligt diskrimineringslagen (2008:567) ska verksamheten bedriva ett aktivt och målinriktat arbete för att främja rättigheter och möjligheter för alla. Likabehandlingsarbetet kan sägas bestå av två sammanlänkande delar. Det handlar dels om att förebygga och förhindra diskriminering, trakasserier och kränkande behandling, och dels att främja likabehandling.

Tillgänglighet är ett begrepp som används för att beskriva hur väl en organisation, verksamhet, lokal eller plats fungerar för personer med t.ex. olika funktionsvariationer. Tillgänglighet kan alltså definieras som den grund som är en förutsättning för full delaktighet och inkludering. Ett tillgängligt samhälle är ekonomiskt, politiskt, kulturellt, socialt och fysiskt tillgängligt för alla.

Bristande tillgänglighet enligt diskrimineringslagen (3 kap.) är när en person med funktionsnedsättning missgynnas genom att sådana åtgärder för tillgänglighet inte vidtagits för att den personen ska komma i en jämförbar situation med personer utan denna funktionsnedsättning.

Biblioteket ska i sin verksamhet lägga särskild vikt på grupper som saknar ekonomiska eller andra möjligheter att själva införskaffa eller hitta efterfrågade medier. Biblioteket ska erbjuda användarna möjlighet att kunna påverka bibliotekets verksamhet. Biblioteket ska vara en arena för flerspråkighet och demokrati genom formandet av interkulturell verksamhet, där en mångfald av språk, möten och berättelser får ta plats. Normkritiska perspektiv används som verktyg i bibliotekets utveckling.

9.2 Biblioteksservice på landsbygd

Enligt den definition Sundsvalls kommun använder i *Landsbygdsprogrammet 2021* bor närmare en fjärdedel av Sundsvalls kommuns invånare på landsbygden. Två effektmål för landsbygden till år 2021 som kommunfullmäktige beslutat är:

- Befolkningstillväxt på landsbygden
- Ökad sysselsättning på landsbygden

Förutsättningen för att människor ska kunna bo och verka på landsbygden är att det finns kommunal service i närheten. Sundsvalls kommun lyfter därför fram följande serviceorter; Alnö, Indal-Liden, Matfors, Njurunda, Sättna och Stöde, för att säkra att alla kommundelar har tillgång till en viss nivå av samhällsservice. Under arbetet med biblioteksplanen uppmärksammar Sundsvalls stadsbibliotek att dessa serviceorter är strategiskt viktiga att ta hänsyn till när kultur- och fritidsförvaltningen organiserar biblioteksverksamhet. Ambitionen är att kultur- och fritidsförvaltningen under de närmaste fem åren bidrar till att stärka serviceorterna genom att utveckla och tydligare profilera Mobibblan och de biblioteksenheter som finns på dessa platser.

9.3 Undervisningsnära tjänster

Om framtidens kunskapslyft hålls samman digitalt kommer mycket av informationen och tjänsterna kunna kanaliseras via biblioteken. Det skapar i sin tur ett behov att effektivisera resurserna. Målet är att skapa en struktur för undervisningsnära tjänster som ska finnas tillgänglig för olika målgrupper som därmed får ytterligare en ingång till specialiserad information och kunskap, genom aktiva lösningar för lärande i en digital samtid. Biblioteket ska samverka strategiskt med civilsamhället och forskning men även ge sundsvallsborna möjlighet att involveras i verksamhetens utveckling.

Med hjälp av undervisningsnära tjänster ska medborgarna få tillgång till ny digital teknik och i den digitala verkstaden får man, efter sin förmåga, det stöd man behöver. Det som börjar med att hitta de enklaste databaserna och e-tjänsterna kan leda vidare till internets otaliga öppna läranderesurser.

9.4 Digital delaktighet

Idag ställs allt större krav på medborgare att hålla sig informerade och själva använda de tjänster som erbjuds. Det utestänger dem som av olika skäl inte är digitalt delaktiga. För att öka samhällelig inkludering genom användningen av e-tjänster är det nödvändigt att utgå från användarens behov och förutsättningar.

Att utveckla arbetsformer för att öka den digitala delaktigheten och användandet av e-tjänster är ett stort arbete som kommer drivas i en långsiktig process i samverkan mellan flera parter. Arbetet utmanar gängse strukturer och ansvarsområden när användarens behov och förutsättningar sätts i förgrunden och där arbetet inte utgår från hur organisationen är bygd.

Målsättningen är att Sundsvalls kommun ställer sig bakom det nationella IT-politiska målet att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter. Den fysiska och digitala servicen till kommuninvånarna är hela kommunens angelägenhet. En tydlig fysisk plats är viktig, dit man kan vända sig för att få hjälp med e-tjänster och internet. Sundsvalls stadsbibliotek fyller en viktig pedagogisk roll genom att knyta ihop läsfrämjande, informationsteknik, utbildning och kultur samt för att utveckla sundsvallsbornas färdigheter. Sundsvalls kommun värnar därför biblioteken som infrastruktur för tillgång till publika datorer, wifi och förmedling av offentliga e-tjänster.

9.5 Litteratur- och läsfrämjande

Hittills har samtalen om litteratur och läsning präglats av oroande mätresultat vad avser ungas läsförmåga, presenterade i studier som PIRLS (Progress in International Reading Literacy) och PISA (Programme for International Student Assessment). Med utgångspunkt i sådana mätningar har det uppmanats till handling från myndigheter och läsfrämjande organisationer av olika slag, såväl nationellt som internationellt.

I den statliga litteraturutredningens slutbetänkande från 2012 dras den generella slutsatsen att litteraturens ställning på många sätt är god i Sverige. Samtidigt identifieras ett antal oro moln. Framför allt gäller det försämringen som setts gällande de unga generationernas läsfärdighet och läsvanor. Utredningen kommer bland annat fram till att det finns fortsatt stora skillnader i läsvanor mellan olika socioekonomiska grupper och att problemen är störst bland pojkar.

I regeringens proposition *Läsa för livet* (2013/14:3) föreslås, utifrån litteraturutredningens betänkande, nationella mål för litteratur- och läsfrämjande. Målen innebär att: *Alla i Sverige ska, oavsett bakgrund och med utgångspunkt i vars och ens särskilda förutsättningar, ges möjlighet att utveckla en god läsförmåga och ha tillgång till litteratur av hög kvalitet.*

För att nå det övergripande målet ska statens samlade insatser syfta till att läsförmågan förbättras jämfört med i dag, att fler än i dag regelbundet tar del av både fack- och skönlitteratur, och att kunskapen om läsningens betydelse för utbildning, bildning och delaktighet i samhällslivet ökar jämfört med i dag.

Särskilt prioriterat i regeringens proposition är läsförmåga och motivation till att läsa bland barn och unga. Att förbättringarna kan iaktas hos yngre barn anses särskilt viktigt. Vad är då läsfrämjande? Kulturrådet definierar begreppet läsfrämjande till att:

- göra läsare av läskunniga
- öppna vägar till litteraturen för den som inte läser
- öka tillgången till en mångfald av litteratur på olika språk och i olika format för läsare i alla åldrar
- ge fler möjlighet till en konstnärlig upplevelse genom litteratur
- ta bort hinder för läsning, bredda en repertoar och stärka läsarens självförtroende och läsaridentitet

Under de närmsta fem åren kommer Sundsvalls stadsbibliotek att arbeta med läsfrämjande utifrån en läsfrämjandeplan som bygger på; tidig lässtimulans, läsande förebilder, lästips och bokpresentationer, social läsning, sommarläsningsprogram och tillgängliggörande.

9.6 Ett modernt skolbibliotek

Folkbibliotek och skolbibliotek har båda ett stort ansvar för att stimulera alla barns och ungdomars läsning och medie- och informationskunnighet (MIK). Läsförmåga och MIK är en förutsättning för att kunna utöva både rättigheter och skyldigheter i ett demokratiskt samhälle.

Under sommaren 2014 genomförde Mediotek Sundsvall tillsammans med Sundsvalls stadsbibliotek en kartläggning av skolbiblioteken i Sundsvalls kommunala grundskolor. Resultatet av kartläggningen visade på stora skillnader i hur skolorna löst skolbiblioteksfrågan. Det ledde till att barn- och utbildningsnämnden tillsammans med kultur- och fritidsnämnden beslutade att genomföra projektet *Ett modernt skolbibliotek* med målsättningen att 80 % av Sundsvalls kommunala grundskolor arbetar efter en gemensam helhetsidé för skolbibliotek.

Helhetsidén:

- Definiera skolbibliotekens funktion
- Definiera skolbibliotekariens funktion
- Säkerställa likvärdigheten
- Innehålla förslag på hur regelbunden samverkan mellan de kommunala skolbiblioteken och stadsbiblioteket kan se ut.

Sundsvalls stadsbibliotek kommer också under planperioden tillsammans med Mittuniversitetets bibliotek definiera vilka lärande mål för informationskompetens som ska ingå i ett modernt skolbiblioteks verktygslåda.

9.7 Kultur för äldre och för personer med funktionsvariationer

De nationella målen för kulturpolitik anger att alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet och att kulturpolitiken ska främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor. Många äldre kan av olika skäl ha svårt för att ta del av utbudet och själva få möjlighet att skapa. Att stödja äldre i att kunna leva ett aktivt och kulturellt rikt liv i ett socialt sammanhang ger positiva hälsoeffekter.

Sundsvalls stadsbibliotek erbjuder bland annat genom sin uppsökande verksamhet biblioteksservice till personer som har särskilda behov, ofta äldre och/eller personer med funktionsvariationer. Andra aktiviteter som anordnas är bokcaféer utifrån olika målgruppers behov och utlåning av minneslådor som ett stöd i förebyggande av demens inom äldreomsorgen.

Antalet äldre förväntas öka i Sundsvalls kommun i framtiden. Att dessa personer kommer att ställa högre krav på ett mer anpassat kulturutbud råder ingen tvekan om. Ambitionen är att, under biblioteksplanens period, identifiera vilka bibliotekstjänster som bidrar till att målgrupperna fortsättningsvis får ett kulturellt rikt liv, samt fastställa hur samverkan mellan kultur- och fritidsförvaltningen och socialtjänsten ska se ut för att säkerställa en god och anpassad kvalitet.

9.8 Arena för integration

Vårt moderna samhälle präglas av språklig mångfald. Detta till trots är den svenska enspråksnormen fortfarande mycket stark. Med strategisk verksamhet kan biblioteken bidra till att skapa möten mellan berättare på flera språk, samt bidra till möten mellan texter på olika språk. För människor som är i färd med att lära sig svenska utgör mötesplatsen med sagostunder, språkcaféer och läxhjälp viktiga pedagogiska resurser.

Bibliotekens fyller en så viktig potential i att utveckla barns, ungas och vuxnas språkutveckling, läsande och skapande att alla människor har rätt till angelägen biblioteksverksamhet oavsett var man bor, oavsett format och oavsett språk. Det ställer betydande krav på personal, samlingarna, utformning av biblioteksservice och miljön. Sundsvalls kommun är för övrigt förvaltningsområde för finska språket.

Under planperioden kommer Sundsvalls stadsbibliotek identifiera verktyg för att kunna inspirera och öka kännedom om språk, länder, religion och litteratur från hela världen. Generellt sett behöver kunskaper om interkulturella processer stärkas så att vi förstår oss på att använda inkluderande språkbruk och normutmanande kommunikation.

10. Hur länge gäller Sundsvalls kommuns biblioteksplan?

Biblioteksplanen är giltig till och med 2021. Kultur- och fritidsförvaltningen ansvarar för att arbeta fram verksamhetsmål kopplade till Mål och resursplanen och till utvecklingsområdena i biblioteksplanen. Kultur- och fritidsförvaltningen följer upp dessa årligen och initierar en utvärdering och revidering av denna plan 2021. En övergripande bild av arbetet som planerats in under perioden går att se i *Handlingsplan kopplad till Biblioteksplan 2017-2021* (s.16-20).

11. Länkar till relaterad information

Styrdokument och riktlinjer

[FNs konvention om barnets rättigheter \(1990:20\)](#)

[Kommunikationsstrategi för Sundsvalls kommun](#)

Kultur- och fritidsnämndens verksamhetsplan

[Kulturrådet: Handlingsplan för Läsförämjande 2014](#)

[Landsbygdsprogram 2021 för Sundsvalls kommun](#)

[Målbild för hållbar tillväxtstrategi 2021](#)

[RIKARE: En hållbar tillväxtstrategi till år 2021](#)

[Skolinspektionen: Skolbibliotek 2011](#)

[Sundsvalls kommuns Mål och resursplan 2017-2018 med plan för 2019-2020](#)

Lagar och juridik

[Bibliotekslag \(2013:801\)](#)

[Diskrimineringslag \(2008:567\)](#)

[Lag \(2009:724\) om nationella minoriteter och minoritetsspråk](#)

[Läsa för livet: Proposition \(2013/14:3\)](#)

[Ny bibliotekslag: Proposition \(2012/13:147\)](#)

[Skollag \(2010:800\)](#)

[Språklag \(2009:600\)](#)

Organisationer och myndigheter

[Kulturmagasinet](#)

[Kungliga biblioteket \(KB\)](#)

[Medicinska biblioteket Sundsvall](#)

[Mediatek Sundsvall](#)

[Mittuniversitetet](#)

[Myndigheten för tillgängliga medier \(MTM\)](#)

[PIRLS \(Progress in International Reading Literacy\)](#)

[PISA \(Programme for International Student Assessment\)](#)

[Rättviseförmedlingen](#)

[Sundsvalls kommun](#)

[Svensk biblioteksörening](#)

[Västernorrlands länsbibliotek](#)

Relaterad information

[Crossing borders](#)

[SOU \(2015:28\) Gör Sverige i framtiden - digital kompetens](#)

[IFLA:s etiska regler för bibliotekarier och andra informationsspecialister](#)

[IFLA:s riktlinjer för skolbibliotek](#)

[IFLA:s förklaring om bibliotek och intellektuell frihet](#)

[Internationella biblioteket](#)

[Sveriges depåbibliotek och lånecentral](#)

[Unescos Folkbiblioteksmanifestet, skolbiblioteksmanifestet 2006](#)